

Prečo návrh Európskej komisie na dereguláciu nových GMO musí byť odmietnutý.

Podklady pre nasledujúce konzultácie, rokovania a rozhodovacie procesy.

Európska komisia dňa 5.7.2023 oficiálne zverejnila návrh, ktorým chce deregulovať nové GMO, vyrobené novými genomickými technikami (NGT) a vylúčiť ich z EÚ legislatívy o geneticky modifikovaných organizmoch (GMO). Návrhom chce Komisia dostať veľkú časť nových GMO bez hodnotenia rizík, označovania a vysledovateľnosti na trh EÚ, naše polia a do potravín.

Členské štáty a poslanci Európskeho parlamentu budú musieť vyjadriť svoj postoj k návrhu Komisie na nadchádzajúcich konzultáciách (aktuálna [TU](#)), zasadnutiach Rady ministrov, rokovaníach, hlasovaníach atď. Bezprecedentné uvoľnenie nových GMO v EÚ bude mať ďalekosiahle následky, táto téma je v EÚ veľmi citlivá a preto je veľmi dôležité, aby ste pri tak vážnej veci mali dostatok relevantných informácií a argumentov. Je nesmierne dôležité dereguláciu nových GMO úplne odmietnuť napríklad z týchto dôvodov:

1. Verejnosť a občianska spoločnosť nové GMO odmieta a vyzýva k zastaveniu deregulácie

Široká verejnosť EÚ dlhodobo odmieta GMO a uprednostňuje radšej konvenčné, alebo ekologické potraviny. Dokazujú to aj [prieskumy](#). Väčšina štátov EÚ pestovanie schválených GMO zakázala. Komisia teraz koná proti väčšine verejnosti EÚ a Slovenska, ktorá GMO odmieta. Snaží sa, aby nové GMO vyrobené NGT nemali hodnotené riziká a neboli ani označované ako GMO. Treba zdôrazniť, že produkty NGT sú tiež GMO, [rozhodol](#) o tom aj Európsky súdny dvor. V samotnom návrhu Komisia uvádza že NGT sú GMO. K zastaveniu snáh o dereguláciu nových GMO vás [listom](#) vyzvala koalícia 50 slovenských organizácií. [420 000](#) občanov EÚ a [340](#) organizácií k tomu vyzvalo priamo Komisiu, s účasťou Slovenska. [17 slovenských organizácií](#) vyzvalo k tomu MŽP SR na Rade ministrov ŽP a nedávno bol MPRV SR zaslaný [list](#) 100 EÚ organizácií, ktorý rovnako vyzýva k zastaveniu deregulácie a upozorňuje na vážne problémy pre poľnohospodárstvo, ktoré súvisia s patentovaním nových NGT. [Prieskum](#) o nových GMO hovorí, že občania EÚ vrátane SR chcú, aby GMO (NGT) mali [zhodnotenú riziká a/alebo boli označené](#). Neodmietnutím deregulácie nových GMO sa postavíte proti verejnosti. Nové GMO musia mať hodnotené riziká, byť označené a vysledovateľné.

2. Rôzne analýzy odhaľujú veľké nedostatky a nevedeckosť návrhu Komisie, ktorý priniesie vážne riziká pre zdravie a ŽP. Odporúčame dôkladne preštudovať napríklad tieto materiály:

Európska sieť vedcov pre sociálnu a environmentálnu zodpovednosť:

<https://ensser.org/publications/2023/statement-eu-commissions-proposal-on-new-gm-plants-no-science-no-safety/>

<https://ensser.org/wp-content/uploads/2023/07/ENSSER-Critique-of-Annex-I-of-COM-proposal-July-2023.pdf>

ENSEER okrem iného dokazuje, že kritéria pre 1.katégoriu NGT rastlín, ktoré Komisia navrhuje uznať za ekvivalentné ku konvenčným rastlinám, sú absolútne nevedecké. Komisia nedbá na neúmyselné zmeny DNA a ignoruje riziká pre zdravie a ŽP. Kategória 1 je veľmi nejasná a flexibilná a môže spôsobiť nekontolovateľný vstup GMO plodín do tejto kategórie. Táto kategória je neprijateľná a musí byť zamietnutá. Musí sa zachovať hodnotenie rizík, označovanie, sledovateľnosť, monitorovanie a zodpovednosť za všetky GMO vrátane NGT.

Testbiotech:

https://www.testbiotech.org/sites/default/files/Testbiotech_Background_NGT_Regulation_final_0.pdf

Vo všeobecnosti sa navrhované kritériá zdajú byť svojvoľné a nejasné, čo sťažuje ich podrobnú interpretáciu. Napríklad počet genetických zmien navrhnutý ako kritériá na rozlišovanie nemá žiadne vedecké opodstatnenie. Okrem toho kritériá nezahŕňajú mimoriadne dôležité genomové charakteristiky, ako sú rozdiely v mieste zamýšľaných a neúmyselných mutácií, výsledné kombinácie génov a ich špecifické účinky sa neberú do úvahy. Všetky zamýšľané a neúmyselné genetické zmeny a ich potenciálne účinky spôsobené procesmi NGT, musia byť predmetom hodnotenia rizika.

Artemisia – právna analýza

<https://slovenskobezgmo.org/wp-content/uploads/2023/09/Focus-on-the-main-problems.pdf>

□ European Coordination Via Campesina:

<https://www.eurovia.org/news/analysis-european-commission-proposal-on-new-gmos-towards-the-appropriation-of-all-seeds-by-the-patents-of-a-few-multinationals/>

□ Foodwatch:

https://www.foodwatch.org/fileadmin/-INT/pesticides/2023-01-30_foodwatch_Pesticides_and_NGTSs.pdf

□ Greenpeace, the 'Save Bees and Farmers' ECI coalition a BeeLife:

<https://www.greenpeace.org/eu->

<https://www.bee-life.eu/post/unscientific-deregulation-of-gmos-puts-bees-and-nature-at-risk-and-violates-consumer-rights>

3. Nebezpečnosť a nespoľahlivosť

Neexistujú dôkazy, že nové GMO budú bezpečné a funkčné. Komisia to ignoruje a bez dôkazov tvrdí, že nové GMO budú bezpečné ako konvenčné plodiny a dokonca prispievajú k udržateľnosti v poľnohospodárstve. GMO plodiny s takýmito vlastnosťami neexistujú a už vôbec nie sú ekvivalentné konvenčným plodinám. Sľuby o tom, ako by NGT mohli prispieť k udržateľnejším potravinovým systémom a potravinovej bezpečnosti, sú prehnane alebo zavádzajúce (viac [TU](#)). Nevedecké argumenty Komisie sú postavené na neoverených sľuboch GMO priemyslu, podobne ako tomu bolo pri pôvodných GMO. Existujú napríklad vedecké dôkazy, že NGT nie sú také presné a spoľahlivé, spôsobujú neželané modifikácie na rôznych miestach DNA a vloženie cudzej DNA. Pri vkladaní NGT do buniek, sa používajú rovnaké techniky, ako pri starých GMO a tie môžu spôsobiť modifikáciu cudzím génom, aj keď vloženie cudzieho génu nebolo v úmysle. Takéto zmeny môžu priniesť rastlinám nebezpečné vlastnosti, ktoré môžu spôsobiť hromadenie zdravotných a iných rizík. (Viac o pravdách a mýtoch NGT v publikácii [TU](#)). Je preto scestné a účelové prirovnávať NGT k prirodzeným šľachtiteľským metódam a vyhýbať sa špecifikácii a označovaniu ako GMO. GMO sú organizmy, ktorých genetický materiál bol pozmenený spôsobom, aký sa prirodzene nevyskytuje. NGT rozhodne pod túto definíciu spadajú a preto sú to GMO, nové GMO. Podčiarkuje to aj hore uvedené rozhodnutie Európskeho súdneho dvora.

4. Ohrozenie životného prostredia

[Ministerstvá životného prostredia vrátane Slovenského poslali na Rade ministrov 16. marca Európskej komisii jasný odkaz, ktorým](#) obhajujú implementáciu zásady predbežnej opatrnosti a zachovanie hodnotenia rizika pre NGT. GMO poľnohospodárstvo je súčasťou vysoko industrializovaného poľnohospodárskeho systému, ktorý je jedným z hlavných faktorov straty biodiverzity. NGT môžu spôsobiť nebezpečné vlastnosti GMO plodín, ktoré budú mať nepriaznivý vplyv na ŽP a môžu spôsobiť kolaps ekosystémov. Nie je možné vypúšťať do ŽP novú technológiu, bez toho aby sme mali poznatky o jej rizikách. Navyše po vypustení do prírody, bude veľmi obtiažne zvrátiť prípadný škodlivý proces. GMO sú rizikom aj pre opeľovače, ktoré aj bez toho čelia obrovskému tlaku. Neuskutočnil sa napríklad žiadny výskum o interakcii nových GMO so včelami a inými opeľovačmi. Komisia tvrdí, že nové GMO (NGT) pomôžu znížiť množstvá pesticídov. Pôvodné GMO mali tú istú úlohu a opak sa stal realitou, množstvá používaných pesticídov sa pri ich pestovaní výrazne zvýšili. [Neexistuje žiadny dôkaz, že nové GMO znížia množstvo pesticídov. Tvrdenia](#) o prispievaní NGT k udržateľnosti stoja bez dôkazov na vode, to sa týka aj tvrdení napríklad o suchuodolných a výnosnejších NGT rastlinách.

5. Strata slobodného výberu

Navrhovanou dereguláciou spotrebiteľia stratia možnosť vyhnúť sa novým GMO. Nové GMO sa bez označenia dostanú na pulty a verejnosť nebude vedieť, že ich konzumuje. Komisia si je vedomá, že verejnosť GMO odmieta, preto sa chce za každú cenu vyhnúť označovaniu „GMO“, radšej používa označenie „NGT“, ktoré zavádzajúco a klamlivo spája s udržateľnosťou.

6. Monopolizácia poľnohospodárstva

[List 100](#) EÚ organizácií (vrátane slovenských) nedávno zaslaný ministerstvám poľnohospodárstva upozorňuje na vážne problémy pre poľnohospodárstvo, ktoré súvisia s patentovaním nových NGT. Na nové GMO sa budú vzťahovať patenty, ktoré zaručia zisky producentom a obmedzia stredných a malých šľachtiteľov a pestovateľov konvenčných plodín. Patentovať sa môžu aj rastliny s vlastnosťami, ktoré je možné získať konvenčným šľachtením. Vznikne tak neprehľadná huština patentov, ktorá spôsobí monopolizáciu poľnohospodárstva a neistoty malým a stredným subjektom. Deregulácia GMO v kombinácii s patentovaným genetickým materiálom by viedla k väčšej koncentrácii v semenárskom priemysle, čo by viedlo k vyšším cenám osív, menšiemu výberu pre poľnohospodárov a menšej inovácii v šľachtení osív. Návrh tento problém nerieši, ani sa ním Komisia nezaobrá.

7. Ohrozenie poľnohospodárstva bez GMO

Navrhovanou dereguláciou utrí veľkú ranu ekologické poľnohospodárstvo a poľnohospodárstvo a potravinárstvo bez GMO. Bude veľmi obtiažne, možno až nemožné, vyhnúť sa GMO v ich produkcii. [Ekologický](#) sektor a sektor bez GMO a spotrebiteľ musia mať možnosť spoľahnúť sa na označovanie „GMO“ pre všetky NGT, opatrenia koexistencie, zodpovednosť a úplnú sledovateľnosť. Náklady musia znášať vývojári a používatelia NGT. Návrh to nerieši a navrhovaný register transparentnosti nie je vhodným riešením pre slobodu výberu, najmä pre spotrebiteľov.

8. Strata rozhodovacích právomocí

Prijatím návrhu Komisie stratíme možnosť zakázať alebo obmedziť pestovania nových GMO plodín podľa smernice 2001/18. Táto možnosť musí byť zachovaná pre všetky GMO. na našom území. Návrhom je príliš veľa „vykonávacích aktov“ ponechaných na EFSA a GR SANTE.

9. Neuplatnenie zásady predbežnej opatrnosti

V súvislosti s novými GMO musí byť aplikovaný princíp predbežnej opatrnosti, ktorý v návrhu Komisie úplne absentuje.

10. Problémy s monitorovaním a výsledovateľnosťou

Komisia má v úmysle monitorovať „potenciálne riziká pre zdravie alebo životné prostredie, vplyv NGT plodín na environmentálnu, hospodársku a sociálnu udržateľnosť, ako aj účinky na ekologické poľnohospodárstvo a na prijatie NGT produktov spotrebiteľmi.“ Navrh Komisie to vôbec neumožňuje, nebudú hodnotené riziká a bez označenia spotrebiteľa nebudú informovaní a nebude možná výsledovateľnosť NGT.

11. Návrh je v rozpore s Kartagenským dohovorom a so Zmluvou o fungovaní EÚ. Je v rozpore so zásadou predbežnej opatrnosti a požiadavkami Kartagenského protokolu, pretože nestanovuje žiadne individuálne posúdenie rizika pre zariadenia kategórie 1 NGT. Návrh Komisie nevidí potenciálne riziká plodín NGT. Jeho výsady nie sú odôvodnené žiadnym konkrétnym prínosom. Neexistencia povinnosti identifikovať a označovať riziká vedie aj k veľkej právnej neistote spoločností. Ak by zákonodarca Únie prijal nariadenie v podobe, v akej ho navrhuje Komisia, prekročil by hranice svojej regulačnej právomoci pri uplatňovaní zásady predbežnej opatrnosti z dôvodu rozporov a vzhľadom na záväzné požiadavky Kartagenského dohovoru a judikatúri Súdneho dvora EÚ o zásade predbežnej opatrnosti v primárnom práve. Viac v právnej analýze parlamentnej skupiny Zelených v Bundestagu.

Záverom Vám pripomíname výzvy verejnosti a občianskej spoločnosti k zastaveniu akejkoľvek deregulácie nových GMO.

V prípade potreby ujasnenia alebo upresnenia niektorých bodov nás kontaktujte.

S pozdravom

Slovenský zväz včelárov

Občianska iniciatíva Slovensko bez GMO